

NANSZÁKNÉ DR. CSERFALVI ILONA
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
Debrecen

Kállay István, a debreceni tanítóképzés jelentős személyisége

Kállay István a debreceni tanítóképzés történetének kiemelkedő egyénisége. Egyes tan-
könyvei halála után is hatottak. Ő volt a gyakorlóiskola első vezetője és megszervezője is.

1833. június 25-én született Sárospatakon. Mind elemi iskoláit, mind felsőbb tanulmányait
szülővárosában végezte. Híres professzora, Erdélyi János javaslatára egy családnál vállalt állást,
közel Szerencséhez. 1856-tól egy évig Miskolcon, majd 7 évig Alsószuhán, Borsod megyében
tanított, aztán Gömörben, Tornallyán töltött 4 évet. Majd végleg a hajdúsági városokba költözött.
Előbb Nánáson, majd Szoboszlón tanít 2-2 évet. Az 1872/73-as tanévben már a debreceni Csa-
pó-külvárosi iskolában dolgozik. 17 évi tanárkodás után kérte fel a református Kollégium, hogy
szervezze meg a gyakorlóiskolát. Tiszteletreméltó élet- és tanítási tapasztalattal rendelkező ki-
tűnő pedagógus, ismert író, pedagógiai szakíró volt egy személyben. Több mint száz cikke, ta-
nulmánya és nagyobb műve jelent meg.

A *Gyermekbarát* című művét 1857-ben Miskolcon jelenteti meg. Elbeszéléseket, történe-
tkct, verseket tartalmazott a kisebb elemi iskolás gyermekek számára. Az 1860-ban megjelent
verseskötetének tiszta jövedelmét a főiskola „testgyakorló intézetének” javára ajánlotta. 1867-
ben és 1872-ben Debrecenben kiadott művei a *Jó gyermekek könyve* és a *Kis tükör* címet vi-
selték. Mindkettő „szív- és erkölcsnemesítő” olvasmányokat tartalmaz az ifjúság számára. Fon-
tosabb témái: a különféle emberi tulajdonságok, a hazaszeretet, a természetismeret.

A Hajdúságba kerülése után több írása a korabeli nagyváradi és debreceni lapokban ol-
vasható. Írásainak zöme a kor aktuális kérdéseit tárgyalta, gyakran bírálta a korabeli oktatás
fogyatékoságait, a tanítók anyagi és erkölcsi megbecsülésének állapotát.

1873-ban már sejtette, hogy a tanítóképzőben létesítendő gyakorlóiskola megszervezése
az ő feladata lesz. 1873 júliusában saját költségén utazott fel a bécsi világiállításra, itt megtud-
hatta, milyen az európai mérce. Mindez nem elégítette ki, több stájerországi népiskolát is
meglátogatott tapasztalatgyűjtési céllal. A debreceni állapotokra gondolva, szomorúan állapítot-
ta meg, hogy sokat kellene újítani és javítani.

A gyakorlóiskola egy-egy osztályának tantervét a hazai társintézetek hasonló dokumentu-
mának ismerete nélkül szerkesztette. Célja, nemcsak a növendékek értelmes, önálló fejlesztése
volt, hanem a leendő tanítók gyakorlati ismereteinek gazdagítására is gondolt. Ezért arra töre-
kedett, hogy tanterve alapos, tervszerű s amennyire lehet, a sokratesi módszert megközelítő le-
gyen. Fontos szempontnak tartotta: „A tárgyakból csak keveset, de jól.”

A gyakorlóiskola első 56 növendékét a kollégium I.-II.-III.-IV. elemi iskolai osztályaiból
választották ki. Foglalkozási kategóriák szerint a gyerekek kétharmada a munkás és a kisiparos
rétegbe tartozott.

Kállay alaposágát mutatja, hogy már az első naptól kezdve tanulóinak a képességfejlesz-
tésével foglalkozott, s ennek érdekében a felmérés tapasztalatait is felhasználta. A gyerekek
előrehaladásáról mindig gondos feljegyzéseket készített. A tanítójelöltekkel nagy szeretettel
foglalkozott. Közülük egy – óránként váltva – foglalkozott a gyerekekkel, a többiek megfi-
gyeléseket folytattak és jegyzeteltek. A tanítójelölteket bírálattal, tanácsokkal segítette.

Kállay István hetente két nap, szerdán és szombaton, délelőtt és délután, azaz egész nap bemutató órákat tartott. A gyakorlóiskolában mintaadó szerepe szerves egységbe olvadt a tanítónövendékek hospitálásával és próbatanításaival. Munkájában kitér az oktatási, képzési, nevelési mozzanatokra is. Osztályában úgy le tudta kötni a gyerekek figyelmét, hogy fegyelmezni alig kellett. Nevelési módszerei városszerte elismertek voltak. A debreceni tanítótársulat ülésén a figyelemre nevelés témákban mindig őt kérték fel előadásra.

A gyakorlóiskola első tanévének záróvizsgáján tapasztalt eredmények bizonyítják Kállay István megválasztásának helyességét. Vezetőként 5 könyve jelent meg, amelyek földrajz és történelem tárgyokban készültek. Lapszerkesztőként 1883-ban mutatkozott be, ekkor jelent meg az első száma a Protestáns Népiskolai Lap-nak. Célja a tanítók önértetének alakítása és munkájának segítése volt, sokat foglalkozott a tanítók helyzetével, körülményeivel is.

Kállay István Debrecen nevelésügyének kiemelkedő egyénisége volt. Mint a gyakorlóiskola megszervezője és első tanítója, mint tankönyvíró, lapszerkesztő, mint pedagógiai cikkek szerzője, maradandót alkotott. Tanítógenerációk példaképe tudott lenni, de emlékeztet bennünket arra is, milyennek kell lenni a jó gyakorlóiskolai tanítónak.

Emlékét a könyvtárban fellelhető munkái és gazdag kéziratanyaga őrzik.

SZERZŐINK, MUNKATÁRSAINK FIGYELMÉBE!

Tisztelettel kérjük szerzőinket, hogy kéziratukat *a szerkesztőség címére küldjék: 6725 Szeged, Hattyas sor 10.* A borítékra feltétlenül írják rá, hogy *kézirat.* Csak gépelt, *10-12 lapnál nem nagyobb terjedelmű* kéziratot fogadunk el. A kéziratot két példányban kérjük, *kettes sortávolsággal, gépelt* formában, *normál géppapíron, a gépelési hibák gondos javításával, a felhasznált szakirodalom pontos feltüntetésével (szerző, cím, hely, kiadó, lapszám, rövidítve: l.).* A cikkben előforduló rajzokat, illusztrációkat viszont – *fekete tussal – pauszpapíron vagy műszaki rajzlapon* kérjük, *gondos kivitelezésben.*

Szíveskedjenek *külön lapra fölírni irányítószám, lakcímüket, munkahelyüket és személyi igazolványuk számát is,* mert enélkül tiszteletdíjat nem utalhatunk ki.

Felhívjuk továbbá szerzőink figyelmét arra is, hogy *másodközlésre nem vállalkozunk,* hozzánk küldött írásaitat más folyóiratokban nem publikálhatják, de az újraközlés jogát is fenntartjuk. Szerkesztőségünkönél is érvényes az az általános gyakorlat, hogy *kéziratot nem őrzünk meg, és nem is küldünk vissza.*

A SZERKESZTŐSÉG